

	TEZ ÖNERİ FORMU	Doküman No	İNÜ-KYS-FRM-159
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ		Yayın Tarihi	19.08.2019
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	
		Sayfa No	1 / 1

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ			
Adı Soyadı	Esra AKYOL		
Numarası	37231801001		
Anabilim Dalı	Özel Eğitim Anabilim Dalı		
Program Adı	Özel Eğitim Tezli Yüksek Lisans Programı		
Öğrencinin Programı	Tezli Yüksek Lisans X	Doktora	Bütünleşik Doktora
Programa Başladığı Yarıyıl	2023 / 2024	Yarıyıl Sayısı:4	

ÖĞRENCİ ve DANIŞMAN TARAFINDAN DOLDURULACAKTIR.		
Tez Başlığı Türkçe	Özel Yetenekli Öğrencilerin Aşırı Duyarlılık Profillerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi: Ölçek Uyarlama Çalışması	
Tez Başlığı İngilizce	Investigation of Overexcitability Profiles of Gifted Students in Terms of Different Variables: Scale Adaptation Study	
Türkçe Anahtar Kelimeler	Özel Yetenekli Öğrenciler, Aşırı Duyarlılık, Dabrowski, Bilim ve Sanat Merkezi	
İngilizce Anahtar Kelimeler	Gifted Students, Overexcitability, Dabrowski, Science and Art Center	
Danışman Adı soyadı	Dr. Öğr. Üyesi Pelin ERTEKİN	İmza:
Öğrenci Adı soyadı	Esra AKYOL	İmza:
Öneri Etik Kurulu kararı gerektiriyor mu?	X Evet	☐ Hayır
Etik Kurul Gerekmiyorsa Gerekçesi:		
Power Analizi	X Yapılmıştır.	☐ Gerek Yoktur.

	TEZ ÖNERİ FORMU	Doküman No	İNÜ-KYS-FRM-159
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ		Yayın Tarihi	19.08.2019
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	
		Sayfa No	2 / 1

Power Analizi Gerekmiyorsa Gerekçesi:

**T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ÖZEL EĞİTİM ANABİLİM DALI**

Esra AKYOL
37231801001

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Pelin ERTEKİN SEZER

Malatya, 2025

ÖZET

 İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ	TEZ ÖNERİ FORMU	Doküman No	İNÜ-KYS-FRM-159
		Yayın Tarihi	19.08.2019
		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	
		Sayfa No	3 / 1

Günümüzde tanılanmış ya da tanılanmamış birçok özel yetenekli öğrenci ile karşılaşmaktayız. 21. yüzyılda özel yetenekli bireyler ile yapılan çalışmalarda artış olmasına rağmen bu bireylerin yaşadığı zorlukların türleri ve doğası hakkında çok az şey bilinmektedir. Özellikle özel yetenekli bireylerin kişilik özellikleri, aile algısı, yaratıcılık, mükemmeliyetçilik, duygu düzenleme ve yaşam doyumu, cinsiyet, zeka puanı, benlik, motivasyon ve liderlik gibi özellikleri ile ilgileri araştırmaların yoğunlukta olduğunu gözlemlemekteyiz. Bununla birlikte özel yetenekli bireylerin önemli bir özelliği olan aşırı duyarlılığa yönelik literatürün oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Bu çalışmanın amacı Dabrowski'nin yaklaşımı çerçevesinde özel yetenekli öğrencilerin aşırı duyarlılık profillerini belirleyerek bu profilleri farklı değişkenler açısından incelemektir. Çalışma sürecinde farklı şehirde yer alan (Malatya, Elâzığ, Gaziantep, Diyarbakır, Mersin, Adana, Ankara, Sivas, İstanbul, Kocaeli, İzmir, Kütahya, Denizli, Samsun, Amasya, Trabzon, Kayseri, Eskişehir, Antalya, Tokat, Ordu, Konya, Kırşehir, Van, Erzurum, Muğla, Manisa, Bursa, Aydın, Balıkesir, Adıyaman, Isparta, Şanlıurfa) BİLSEM'lerde öğrenim görmekte olan özel yetenekli olarak tanılanmış ortaokul 8. sınıf ve lise (9, 10, 11 ve 12. sınıf) düzeyindeki çalışmaya gönüllü olarak katılım gösteren öğrencilere ulaşılabacaktır. Araştırmada veri toplama aracı olarak özel yetenekli öğrencilerin aşırı duyarlılık profillerinin incelenmesi amacıyla Türkçe'ye uyarlanacak olan "Overexcitability Questionare II (OEQ II) [Aşırı Duyarlılık Ölçeği II (ADÖ II)]"nin kullanılması planlanmaktadır. Ayrıca katılımcıların cinsiyet, özel sınıf düzeyi gibi demografik özelliklerini belirlemek amacıyla da araştırmacı tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgi Formu" kullanılacaktır. Elde edilen verilerin analizinde gerek betimsel gerekse çıkarımsal istatistiksel yöntemlere başvurulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Özel Yetenekli Öğrenciler, Aşırı Duyarlılık, Dabrowski, Bilim ve Sanat Merkezi

 İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ	TEZ ÖNERİ FORMU	Doküman No	İNÜ-KYS-FRM-159
		Yayın Tarihi	19.08.2019
		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	
		Sayfa No	4 / 1

İÇİNDEKİLER

1.	BÖLÜM	5
1.1	Özel Yetenekli Bireyler	5
1.1.1.	Bilişsel Özellikleri	6
1.1.2.	Sosyal ve Duygusal Özellikler	6
1.1.3.	Dil ve İletişim	6
1.1.4.	Kişilik Özellikleri	7
1.2.	8	
1.2.1.	Bilim ve Sanat Merkezlerine Öğrenci Seçimi	8
1.2.1.1.	Birinci Basamak	8
1.2.1.2.	İkinci Basamak	8
1.2.1.3.	Üçüncü Basamak	8
1.2.2.	BİLSEM’lerde Eğitim Süreci	9
1.2.2.1.	Uyum Programı	9
1.2.2.2.	Destek Eğitim Programı	10
1.2.2.3.	Bireysel Yetenekleri Fark Ettirme Programı	10
1.2.2.4.	Özel Yetenekleri Geliştirme Programı	10
1.2.2.5.	Proje Üretimi ve Yönetimi Programı	10
1.3.	12	
1.3.1.	Kuramın Ortaya Çıkışı ve Gelişimi	11
1.3.2.	Kuramın Kavramsal Dayanakları	11
1.3.2.1.	Kalıtımsal Faktörler	12
1.3.2.2.	Sosyal Çevre Faktörleri	12
1.3.2.3.	Özellik Boyutu Faktörleri	12
1.4.	16	
1.5.	18	
1.6.	19	
1.7.	20	
1.8.	20	
2.	21	
2.1.	Araştırmanın Modeli	18
2.2.	Evren ve örneklem	19

	TEZ ÖNERİ FORMU	Doküman No	İNÜ-KYS-FRM-159
		Yayın Tarihi	19.08.2019
		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	
		Sayfa No	5 / 1
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ			
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ			

2.3.	Veri Toplama Araçları	19
2.4.	Verilerin Toplanması	20
2.5.	Verilerin Analizi	20
3.	Çalışma Planı	20
	KAYNAKÇA	22

	TEZ ÖNERİ FORMU	Doküman No	İNÜ-KYS-FRM-159
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ		Yayın Tarihi	19.08.2019
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	
		Sayfa No	6 / 1

1. GİRİŞ

Özel yetenekli bireyler, belirli gelişimsel, zihinsel, akademik ve sanatsal alanlarda normal gelişim gösteren bireylere göre üst düzeyde performans gösteren bireylerdir (Freeman, 2001). Bununla birlikte bilişsel, fiziksel, duygusal ve benzeri gelişim alanlarında ise kendi potansiyellerini artıracabilecek potansiyele sahip bireyler olarak tanımlanırlar (Tannenbaum, 2003). Özel yetenekli bireylerde bulunan bazı özellikler normal gelişim gösteren bireylerden farklılık göstermektedir. Dil gelişimi, odaklanma, dikkat süresi, iyi bir hafıza, yaratıcılık, mükemmeliyetçilik anlamlı düzeyde farklılaşan özellikler arasında yer almaktadır (Ataman, 2000). Bu farklılıklardan biri ise özel yetenekli bireylerin aşırı duyarlılığa sahip olmalarıdır. Bu bağlamda özel yetenekli bireylerin aşırı duyarlılığa ilişkin davranış örüntülerine sahip olduğu birçok çalışmada belirlenmiştir (Piechowski, 2009). Silverman (1993)'a göre özel yetenekli bireylerde gözlemlenen aşırı duyarlılığa ilişkin davranışlar daha kolay incinme, eleştiriye karşı tepkiyi, daha merhametli olmayı, dokunmaya, fiziksel tepkilere hatta ısı ve gürültüye de tepki vermeyi içermektedir.

1.1 Özel Yetenekli Bireyler

Özel yetenekli bireyler; zihinsel, yaratıcılık, sanat, liderlik vb. alanlarda tipik gelişim gösteren akranların nazaran daha yüksek performans gösteren ve yeteneklerinin geliştirilmesi için özel hizmetlere ve uygulamalara ihtiyaç duyan bireylerdir (Sumreungwong, 2003). Özel yetenekli bireylerin, tipik gelişim seyreden akranlarından farklı özellikleri vardır. Literatür incelendiğinde, genel olarak özel yetenekli bireylerin diğer akranlarından daha hızlı gelişim gösterdiği söylenebilir (Coşar Cigerci, 2006). Özel yetenekli öğrencilerin daha hızlı ulaştığı ve farklılık gösterdiği alanlar; zihinsel, dil gelişim, psikomotor, sosyal, kişilik, ahlaki, duygusal, duygusal, yaratıcılık, mükemmeliyetçilik, liderlik olarak sıralanabilir.

Özel yetenekli çocukların anne babaları bebeklerindeki farklılıkları çoğu zaman çocukluk döneminde anlamaya başlarlar, bazen de ebeveynler bu değişiklikleri tamamıyla gözden kaçırabilmektedir. Literatürü incelediğimizde, bu çocuklar bebeklik döneminden itibaren gelişim dönemlerine yaşlarına kıyasla daha hızlı ulaştıkları gözlenmiştir. Yaşamının ilk dönemlerinde dikkat süresinin uzunluğu, daha az uyumaları, dil gelişiminin erken olması ve

	TEZ ÖNERİ FORMU	Doküman No	İNÜ-KYS-FRM-159
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ		Yayın Tarihi	19.08.2019
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	
		Sayfa No	7 / 1

merak duygularının yoğun olması özel yetenekliliğin bir işareti olarak varsayılmaktadır (Harrison, 2004). Özel yetenekliliğin doğasının anlaşılabilmesi için özel yetenekli bireylerin farklı gelişim alanlarındaki özelliklerinin ayrıntılı bir şekilde incelenmesi gerekmektedir.

1.1.1. Bilişsel Özellikleri

Özel yetenekli çocuklar yaşlarına göre çok çabuk öğrenme eğilimindedir. Ezber yapma konusunda ise normal gelişim gösteren akranlarından oldukça ilerisindedir. (Clark, 2006). Ayrıca özel yetenekli öğrenciler çoğu zaman anne babalarından yardım almadan okul öncesi dönemde okuma yazma öğrenir, sayıları tanır ve zihinden basit matematik işlemleri yapabilirler. Hafızaları oldukça iyidir ve dikkat süreleri akranlarına göre oldukça uzundur. Problemlere yaratıcı ve nitelikli çözümler üretirler. Yaşam ölüm gibi soyut kavramları anlayabilirler (Cutts ve Moseley, 2004).

1.1.2. Sosyal ve Duygusal Özellikler

Özel yetenekli çocukların sosyal ve duygusal özellikleri de yaşlarına göre ileridedir. Adalet, empati ve değer duyguları gelişmiştir. Duygularını daha rahat ifade ederler ve yeni durumlara hemen uyum sağlayabilirler. Bu sebeple okula erken başlama eğilimindedirler. Okula başlayan özel yetenekli bireyler yaşlarından ilerde seyrettikleri için istediklerini bulamaz ve duygusal olarak sıkıntıya düşebilirler. Bu durumun tersi olarak akran gruplarında lider olarak seçilebilir ve ilgi görebilirler. Fakat özel yetenekli çocuklar akranlarından daha çok üst sınıftaki öğrencilerle vakit geçirmekten hoşlanırlar. Araştırmalarda sosyal açıdan özel yetenekli bireylerin farklılıklara ve insanlara kolay uyum sağlandığı söylense de klinik araştırmalarda yalnızlık çektikleri göze çarpmaktadır (Olgun Kaval, 2014).

1.1.3. Dil ve İletişim

Özel yetenekli bireyler akranlarına göre oldukça geniş kelime dağarcığına sahiptir. Soyut anlamlı kelimeleri rahatlıkla anlar ve yeni cümlelerde kullanabilirler (Cutts ve Moseley, 2004). Yetişkin insanlar gibi kurdukları bu cümleler insanlar tarafından şaşkınlıkla karşılanır. Bu çocukların dil gelişim özelliklerindeki diğer bir özellikse sohbet başlatabilmeleri entelektüel düzeyde devam ettirebilmeleri ve akıcı konuşmalarıdır. (Bildiren, 2011). Dil

	TEZ ÖNERİ FORMU	Doküman No	İNÜ-KYS-FRM-159
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ		Yayın Tarihi	19.08.2019
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	
		Sayfa No	8 / 1

gelişimleri erken başlayan özel yetenekli çocukların dilin gelişim dönemleri de oldukça hızlı ilerler. Yaşıtlarına göre 2-3 ay daha erken konuştukları ve 18 ay civarında ise 50 kelimelik bir dağarcığa sahip oldukları görülmüştür. 24 aylıkken bildikleri bu kelimelerle küçük cümleler kurdukları görülmüştür. Bu tür bireyler her gelişim dönemlerinde akranlarına oranla daha fazla kelime bilirler ve daha fazla kitap okurlar. (Cutts ve Moseley, 2004).

1.1.4. Kişilik Özellikleri

Özel yetenekli bireyler ulaşmakta zorlanacakları üst düzey hedef koymayı severler bu durumun temel sebebi mükemmeliyetçi olmalarıdır. Bu hedefe ulaştıklarında çevre tarafından takdir görmeseler bile bu durum onlara haz verir. Bu bireyler kendilerinden emindir. Öz güvenleri ve farkındalıkları yüksektir. Hisleri güçlü ve aynı zamanda hassastırlar. İnsanları etkilemekten hoşlanırlar. Risk ve rekabetten hoşlanırlar. Aynı zamanda ebeveynleri ve öğretmenlerinden emir almaktan hiç haz etmezler (Dağlıoğlu ve Alemdar, 2010).

1.2. Türkiye’de Özel Yetenekli Bireylerin Tanılama Süreçleri

Özel yetenekli bireylerin tanılanması, öğretmen yönlendirmesi ya da anne-babaların başvuruları ile Rehberlik Araştırma Merkezlerinde uygulanan bazı test sonuçlarına göre yapılmaktadır (MEB, 2020). Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde uygulanan test sonuçlarına göre +130 üzerinde puan alan bireyler “özel yetenekli” olarak tanılanmaktadır (Güçin ve Oruç, 2015). Fakat uygulanan zeka testleri özel yetenekli bireyleri tanılamada kullanılan yöntemlerden sadece bir tanesidir (Tarhan ve Kılıç, 2014). Özel yetenekli bireyleri tanılamada yalnızca zeka testlerini kullanmak yeterli olmamaktadır. Bu sebeple bireylerin özel yetenekli olup olmadıklarını değerlendirmek amacıyla zeka testleri ile beraber başka alternatif yöntemlere ihtiyaç duyulmuştur (Akdoğan, Koçak ve Subaşı, 2017). Özel yetenekli bireyleri tanılamada kullanılan bazı yöntemler şunlardır: zeka puanını ve türünü tanılamak için kullanılan ölçekler, grup zekâ testleri, kişilik yetenek ve ilgi testleri, gözlem ve öğretmen görüş formları, öğrenci portfolyosu vb. (Bildiren ve Uzun, 2007).

Türkiye’de 20. yy. sonlarında özel yeteneklilerin tanılanması ve tanılama sonrası eğitimlerinin planlanması alanında bir alternatif olarak karşımıza Bilim ve Sanat Merkezleri

	TEZ ÖNERİ FORMU	Doküman No	İNÜ-KYS-FRM-159
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ		Yayın Tarihi	19.08.2019
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	
		Sayfa No	9 / 1

çıkılmaktadır. Bu doğrultuda BİLSEM’ler ilköğretim, ortaokul ve lise çağındaki özel yetenekli öğrencilerin bireysel yeteneklerinin farkına varmalarını ve geliştirmelerini sağlamak amacıyla kurulmuş okul dışı zamanlarda eğitim veren özel eğitim kurumlarıdır (Bilim ve Sanat Merkezi Yönergesi, 2001).

1.2.1. Bilim ve Sanat Merkezlerine Öğrenci Seçimi

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından özel yetenekli bireylerin Bilim Sanat Merkezlerine (BİLSEM) seçimi ilköğretim birinci, ikinci ve üçüncü sınıfta gerçekleştirilmekte olup üç adımdan oluşan bir süreci içermektedir (BİLSEM Öğrenci Tanılama ve Yerleştirme Kılavuzu, 2023). Bu süreç üç basamaktan oluşmaktadır.

1.2.1.1. Birinci Basamak

İlk basamak aday gösterme ile başlamaktadır. Aday gösterme sürecinde ilk olarak öğretmenlere Bilim ve Sanat Merkezleri için öğrenci seçim ve tanılama süreci ile ilgili verilen eğitim sonrasında sınıf öğretmenleri öğrenciler için gözlem formları doldurur ve öğrencileri kendi yetenek alanlarına göre genel zihinsel yetenek, görsel yetenek ve müzik yetenek alanında aday gösterebilir (Karadağ, Karabey ve Pfeiffer, 2016). Öğretmenlerin aday gösterdiği öğrenciler BİLSEM seçmelerine katılım sağlar ya da Rehberlik Araştırma Merkezlerinde bireysel tanılama süreçlerine katılım sağlayabilir (Şahin ve Bahtiyar, 2017; Tarhan ve Kılıç, 2014).

1.2.1.2. İkinci Basamak

İkinci basamakta grup tarama uygulamaları yapılmaktadır. Bilim ve Sanat Merkezleri bu uygulamayı, tabletler ve bilgisayarla, daha önceden belirlenmiş sınav merkezlerinde ve öğretmen eşliğinde uygulamaktadır. Tablet ile yapılan uygulamaya aday gösterilen tüm öğrenciler katılım sağlamaktadır. Yapılan tablet uygulama sınavını başarılı olarak tamamlayan tüm öğrenciler daha sonraki adımda uygulanacak olan bireysel zeka testi ile değerlendirilmek üzere diğer adıma geçmeye hak kazanmaktadırlar (BİLSEM Öğrenci Tanılama ve Yerleştirme Kılavuzu, 2023).

	TEZ ÖNERİ FORMU	Doküman No	İNÜ-KYS-FRM-159
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ		Yayın Tarihi	19.08.2019
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	
		Sayfa No	10 / 1

1.2.1.3. Üçüncü Basamak

Üçüncü basamakta BİLSEM’lerde grup taramasını geçen genel yetenek, görsel sanatlar yetenek alanı ve müzik yetenek alanlarında başarılı olan öğrencilerin bireysel değerlendirilmesi yapılır. Genel yetenek alanında aday gösterilen ve grup taramasını geçen öğrencilere bireysel değerlendirme alanında zekâ testleri uygulanır. Bununla birlikte Görsel sanatlar yetenek ve müzik yeteneği alanında zeka testi uygulanmamaktadır. Zeka testi yerine görsel alanda öğrencilerden özgün çalışmalar yapmaları istenir. Müzik alanında ise müziksel farkındalık ve müziksel bellek üzerine sorular sorularak değerlendirmeler yapılır (BİLSEM Öğrenci Tanılama ve Yerleştirme Kılavuzu, 2023).

1.2.2. BİLSEM’lerde Eğitim Süreci

BİLSEM’lere seçilen öğrencilere problem durumlarını çözme, etkin karar verme becerilerini geliştirme ve yaratıcılıklarını geliştirme gibi yaşamlarında ihtiyaç duydukları alanlarda beceri kazandırmak amacıyla öğrencilerin ilgi yetenek ve potansiyellerini geliştirecek eğitim fırsatı sunmak amaçlanır. (Kontaş ve Yağcı, 2016). Öğrencilerin eğitim süreci içerisinde yaparak yaşayarak öğrenmesi ve gerçek yaşamda karşılaşacakları problemlere yaratıcı çözüm üretebilmeleri amaçlanır. Öğrenciler BİLSEM’lerde başladıktan itibaren aşamalı şekilde eğitimlerine devam ederler. Bunlar;

1) Uyum Programı

2) Destek Eğitim Programı

3) Bireysel Yetenekleri Fark Ettirme Programı

4) Özel Yetenekleri Geliştirme Programı

5) Proje Üretimi ve Yönetimi Programı

olarak sıralanabilir.

	TEZ ÖNERİ FORMU	Doküman No	İNÜ-KYS-FRM-159
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ		Yayın Tarihi	19.08.2019
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	
		Sayfa No	11 / 1

1.2.2.1. Uyum Programı

Bu aşamada, BİLSEM'lere yeni seçilen ve kayıt yaptırmış olan özel yetenekli bireylerin sürecini hızlandırmak için çalışan öğretmenler ve kurumu tanımalarını sağlamak amacıyla hazırlanan ve uyum bir programdır. Bu program içeriğinde öncelikli olarak BİLSEM'in vizyon ve misyonunu tanıtmak BİLSEM kültürünü öğrencilere açıklamaktır. Diğer yandan öğrencilerin bireysel özelliklerini tanımak için etkinlikler yaparak onların psikolojik, kişisel ve sosyal gelişimlerine katkı sağlamak amaçlanır. (Özbey, 2024). Bu eğitim programları sınıf, rehber öğretmenler önceliğinde tüm branş öğretmenleri tarafından düzenlenir.

1.2.2.2. Destek Eğitim Programı

Bu aşamaya uyum programını tamamlamış olan genel zihinsel yetenek alanında tanımlanan öğrenciler geçmektedir. Bu aşamada en temel geliştirilmesi gereken iş birliği, iletişim kurma, arkadaşları ile grup çalışması, sosyal sorumluluk gibi beceriler kazandırılmaya çalışılır (Yılmaz ve Yılmaz, 2021). Bu aşama proje hazırlama çalışmalarına ön hazırlık olarak değerlendirilebilir. Özel yetenekli bireylerin sahip oldukları yeteneklerin daha erken keşfedilmesi açısından destek eğitim programları çok önemlidir (MEB,2020).

1.2.2.3. Bireysel Yetenekleri Fark Ettirme Programı

Üçüncü aşamada yer alan Bireysel yetenekleri fark ettirme programı genel zihinsel yetenek alanında tanımlanmış ve ikinci aşamayı tamamlamış olan bireylerin yeteneklerini fark ettirmek amacıyla yürütülen bir programdır. İkinci aşama olan destek eğitim programı sonrasında üçüncü aşamayı uygulayabilmek amacıyla öğrenciler gruplara ayrılırlar. Program sürecince öğrencilerin bireysel yeteneklerini fark ettirmek ve yaratıcılıklarını ön plana çıkarmak amacıyla öğretmenler öğrenciler için bireysel programlar hazırlar ve uygularlar (Özer, 2021). Hazırlanan bu programlar destek eğitim programlarına nazaran daha kapsayıcıdır. Bu programı tamamladıktan sonra öğrenciler öğretmenler tarafından oluşturulan kurulla çoklu değerlendirme yöntemi ile değerlendirilirler (MEB, 2020).

	TEZ ÖNERİ FORMU	Doküman No	İNÜ-KYS-FRM-159
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ		Yayın Tarihi	19.08.2019
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	
		Sayfa No	12 / 1

1.2.2.4. Özel Yetenekleri Geliştirme Programı

Bu aşamada genel zihinsel yetenek alanında tanılanmış ve ilk üç aşamayı başarıyla tamamlamış öğrenciler ile, müzik ve görsel sanatlar alanında uyum programını başarıyla tamamlamış öğrenciler için yürütülür. Bu aşamada özel yetenekli öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bilimsel ve sanatsal temelli etkinlikler yoğun şekilde yapılmaktadır (Özer, 2021). Bu aşamada genel zihinsel yetenek alanında olan öğrenciler disiplinler arası ilişkilendirme yaparak öğrencileri alanlara yönlendirmeyi amaçlanır ve daha derinlemesine çalışmalar yapılır. Görsel ve Müzik alanında tanılanan özel yetenekli bireysel ise derinlemesine yapılan etkinliklere bu aşamadan daha sonra geçerler.

1.2.2.5. Proje Üretimi ve Yönetimi Programı

Son aşamada yer alan proje üretimi ve yönetimi programı aşaması dördüncü aşamayı tamamlamış olan öğrencilerin ilgi yetenek ve istekleri doğrultusunda bir grup ya da bireysel çalışma yapacağı şekilde yürütülen bir eğitim programıdır. Bu aşamada her bir öğrenciden her öğretim yılında en az bir proje hazırlanması beklenmektedir. Bu proje konulan danışman öğretmenleri ile birlikte kararlaştırılır. Bir öğretim yılı içerisinde üretilmeyen projeler için ise sorumlu danışman öğretmen tarafından projenin gerçekleşmeme sebebi raporlaştırılarak kurula sunulmalıdır. Gerçekleştirilen projeler için ise her türlü hak saklanır patenti alınır (Özbey, 2024).

1.3. Pozitif Çözülme Kuramı ve Gelişimsel Potansiyel

Pozitif çözülme kuramı gelişimsel bir kuramdır bununla birlikte özel yetenekli bireylerin doğasının anlaşılmasında farklı bir yaklaşım olarak ele alınabilir. Bu kuram bireylerin gelişiminde duygularının önemli olup olmadığını vurgulamaktadır. Diğer birçok gelişim kuramcısı normal düzeyde gelişim gösteren bireyleri ele almışken Dabrowski kuramını geliştirirken daha çok özel yetenekli bireylerle çalışmıştır bu sebeple bu kuram özel yetenekli bireylerin tanılanması ve gelişiminde önemli rol oynayacağı söylenebilir (Miller, Silverman ve Falk, 1995).

	TEZ ÖNERİ FORMU	Doküman No	İNÜ-KYS-FRM-159
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ		Yayın Tarihi	19.08.2019
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	
		Sayfa No	13 / 1

1.3.1. Kuramın Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

Dabrowski Polonya’da dünyaya gelmiş psikolog psikiyatrist ve filozoftur tüm bunların yanında şiir müzik gibi dallarla da ilgilenmiştir. Dabrowskinin bu kuramını geliştirilmesinde birinci ve ikinci Dünya Savaşı arasında insan doğasını en iyi ve en en kötü haliyle gözlemlenmesi katkı olduğu söylenebilir (Silverman, 2009). Dabrowski’nin pozitif çözülme kuramı 1974 yıllarında popüler olmaya başlamıştır. İlerleyen yıllarda Amerika ve Avustralya’da özel yetenekli bireylerinin psikolojik boyutunun incelenirken Dabrowski’nin pozitif çözülme kuramı temel bir yaklaşım olarak benimsenmeye başlamıştır (Silverman, 2009).

1.3.2. Kuramın Kavramsal Dayanakları

Dabrowski kuramını ele alırken insan gelişimini sosyal psikolojik ve kalıtsal etkenleri üzerinde çalışmıştır. Bu Kuram insan yaşamını biyolojik döngüsünden öte bir süreç olarak ele almaktadır. Kuramda gelişim için temel üç faktörden bahsedilmektedir bunlar;

- 1) *Kalıtsal potansiyel*
- 2) *Sosyal çevre*
- 3) *Kişinin kendi özerkliği (Miller ve Silverman, 1987).*

1.3.2.1. Kalıtsal Faktörler

Dabrowski kişilerin farklı zihinsel güce sahip olduklarını kabul etmiş bununla beraber bireylerin duygusal kapasitelerinin de farklı olduğunu söylemiştir. Bu duygusal faktörleri beş kısma ayırmıştır bu alanlar fiziksel, duygusal, imgesel, zihinsel, duygusal olarak sıralamıştır. Bu duygusal boyutlara aşırı duyarlılık denir.

1.3.2.2. Sosyal Çevre Faktörleri

Bireyin stres yaptığı zamanlarda çok daha fazla güçlü duygusal deneyimler yaşadığı durumlar olarak görülmektedir. Bireyin stres yaşaması travma altında kalması şok içerisinde

 İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ	TEZ ÖNERİ FORMU	Doküman No	İNÜ-KYS-FRM-159
		Yayın Tarihi	19.08.2019
		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	
		Sayfa No	14 / 1

olması doğuştan gelişim potansiyeli olan bireylerde gelişimi hızlandırır. Dabrowski bu stres dönemlerinde yaşanan kaygının yeni istek, ilgi ve yeni tutumlar oluşturmada aktif rol oynadığı söylenebilir. Dabrowski gelişimsel potansiyeli zayıf olan bireylerde çevrenin etkisinin çok daha yüksek, gelişimsel potansiyeli yüksek olan bireylerde çevrenin etkisinin daha önemsiz olduğunu söylemiştir (Hull, 1996)

1.3.2.3. Özellik Boyutu Faktörleri

Özerklik boyutu diğer iki faktörden yola çıkarak belirlenmiştir. Özerklik, bireyin kendi gelişiminde bilinçli bir şekilde hareket etmesi ve kendi kendini yönlendirmesidir. Bu bağlamda özerkliği olan bireyler gelişimlerinde sorumluluk üstlenir ve üzerlerine düşen görevleri yaparlar (Piechowski,1979).

Bu doğrultuda Dabrowski kişilik gelişimini çocukluk, ergenlik, yetişkinlik gibi ardışık bir sıralamadan ziyade istenildiği takdirde tırmanılabilen bir dağın ölçeklendirilmesi olarak ele almıştır (Jackson, Moyle ve Piechowski, 2009). Kuramın odak noktası ise gelişimdeki insan deneyiminin ve özellikle duyguların yoğunluğunun oynadığı kritik rolü vurgulamaktır.

Dabrowski pozitif çözülme kuramını beş evrede incelemiştir. İlk ve sonuncu evre daha kararlı ve sabit evrelerdir ortada yer alan üç geçiş evresi daha esnek evrelerdir. Bu amaçla sanatçılar, yazarlar, tarikat ya da bir dine mensup kişiler ve özel yetenekli ergenler gibi yaratıcılık özelliği sergileyebilme ihtimali yüksek kişilerle gerçekleştirdiği klinik ve akademik çalışmaları ile kişilik gelişimi üzerine 5 aşamalı hiyerarşik bir model geliştirmiştir (Piirto, Montgomery ve May, 2008). Bu modele göre yüksek gelişim seviyeleri ancak düşük gelişim düzeyleri tamamlandıktan sonra kazanılabilmektedir. Bu gelişim aşamaları sırasıyla şu şekildedir:

1) “Birincil Bütünleşme Düzeyi” birey için süreçten ziyade sonucun önemli olduğu ve itici gücün benmerkezci bir yaklaşımla içinden geldiği gibi davranmadan oluştuğu empatiden yoksun bir kişiliğe karşılık gelmektedir; Kendisini eleştirmede bir evredir (Piechowski, 1979). Hayatı yolunda gitmediğinde diğer kişileri suçlar ve kendi

 İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ	TEZ ÖNERİ FORMU	Doküman No	İNÜ-KYS-FRM-159
		Yayın Tarihi	19.08.2019
		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	
		Sayfa No	15 / 1

sorumluluğunu almaz. Önüne çıkan her konuda daha çıkarıcı davranır (Piirto ve Montgomery, 2008). Genelde diğer bireylerle rekabet halindedirler.

2) “Tek Boyutlu Çözülme Düzeyi”nde birey kendisinin de bir parçası olduğu sosyal bir topluluğun ya da anakımın etkisi altında olup sürekli olarak kendi istekleri ve toplumsal normların arasında sıkışıp kalmaktadır; bu evrede bireyler onaylanma isteği ve cezalandırma korkusu ile motive olurlar bireylerin kendine ait bir değer yargıları yoktur sürekli olarak insanlar benim hakkımda ne düşünürler kaygısı güderler (Silverman, 2009). Kararlarını verirken diğer insanların düşüncelerini baz alırlar. Bu evrede benmerkezcilik birazcık da olsa terk edilmiştir. Kişiler çevrelerine önem vermeye başlar ve onların söylediklerini dikkate alırlar. Fakat kurdukları ilişkiler genellikle zayıftır çünkü insanlara çok güvenmezler bu evrede bireyler iç çatışma yaşarlar (Pethö, 2022).

3) “Kendiliğinden Çok Boyutlu Çözülme Düzeyi” bireyin kendisinin yüksek düzeyde standartlar belirleyip mükemmele ulaşmaya çabalama sürecinde kendisinde algıladığı eksikliklerden dolayı içsel bir kriz yaşadığı ve bu nedenle kişinin kendisinden memnun olmadığı bir kişilik yapısını içermektedir; Bu evre üst düzey gelişim için bir geçiş evresidir bireyler kendi yetersizliklerini fark ederler. Çoğunlukla iç çatışmalar yaşarlar (Piechowski, 1978).. Bu evrede özel yetenekli bireyler çevresindeki kişilerin inandıkları ve doğru şeyleri söylemediklerini kişilerin sosyal kabul için bazı davranışları sergiledikleri fark etmeye başlarlar. Kişiler kendinden tatmin olmaz suçluluk duyar utanç hisseder (Siu, 2010).

4) “Organize Çok Boyutlu Çözülme Düzeyi”nde birey artık kendi gelişiminin tüm sorumluluğunu üstlenerek kendini gerçekleştirmenin ve ideallerine ulaşmanın yolunu bulmuştur; Bu evrede özen yetenekli birey ideallerine uygun olarak yaşayacağı şekli öğrenmeye başlar. İdeal yaşantı ve gerçek arasındaki boşluk azalmaya başlamıştır. Bu evrede bireyler sorumluluk duygusuyla hareket ederler. İç çatışmalar oldukça azalmıştır. Kişi artık dürtüleri ve benmerkezciliğinden arınmıştır (Mofield ve Parker Peters, 2015).

5) “İkincil Bütünleşme Düzeyi” en üst düzey olup birey kişilik idealini gerçekleştirmiş ve benliğe ilişkin içsel çatışmalarını çözümlenmiştir. Özetle birey kişilik gelişiminin en üst aşamasına ulaşabilmek için benmerkezci anlayıştan ve toplumun norm

 İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ	TEZ ÖNERİ FORMU	Doküman No	İNÜ-KYS-FRM-159
		Yayın Tarihi	19.08.2019
		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	
		Sayfa No	16 / 1

baskısından çözülerek kendi değerlerini doğruya ulaşmada sürekli bir yargılama ile varoluşçu kararlar vermelidir. Bu birey artık ideali kazanmıştır. İç çatışmalar tamamen çözülmüştür, uyum sağlanmıştır. Özgeciliği empati güvenilir olma gibi duygular kazanılmıştır (Silverman, 1993).

Dabrowski'nin teorisi özel yeteneklilik alanına ilk defa 1979 yılında girmiş olup çalışmaları sırasında özel yetenekli bireylerin üst düzeyde empati kurma, duyarlılık gösterme, ahlaki sorumluluk alma, bağımsız düşünme gibi çoğu insanın ulaşamadığı üst kişilik seviyesindeki davranışları sergileyebilecek becerilere sahip olduklarını gözlemlemiştir (Piechowski, 1979).

Ayrıca özel yetenekli bireylerde, sosyal normlar ile kendi değerleri arasındaki içsel çatışmalar sürekli bir şekilde sürdürülerek kişiliklerine ilişkin daha basit ve daha az gelişmiş yapılar olumlu bir şekilde çözülmekte ve yerini daha karmaşık ve daha gelişmiş bir kişilik yapısına bırakmaktadır. Bu anlamda gerçekleştirilen çalışmalarda da özel yetenekli bireylerin kriz süreçlerinde; yoğun içsel çatışmalar yaşama, idealleri karşısında sorumluluk, aşağılık hissetme, yetersiz olduğunu düşünme, suçluluk, utanç, varoluşsal kaygı ve huzursuzluk gibi durumları daha sık bir şekilde sergiledikleri gözlemlenmiştir. Bu noktada bireylerin yaşadıkları bu durumlar olumlu çözülme olarak isimlendirilmiştir. Çözülme: daha basit ve deha az olgun olan yapının daha karmaşık ve olgun olan için yıkılmasıdır.

Sonuç olarak Pozitif Çözülme Teorisi, bir özel yeteneklilik teorisi olarak düşünmekten ziyade özel yetenekliliği inceleyebileceğimiz özel yetenekliliğin doğasını ve ihtiyaçlarını açıklamaya ilişkin farklı bir yaklaşım sunan kişisel gelişim teorisi olarak ele alınmalıdır.

Buradan hareketle araştırmamızın bir diğer değişkeni olan çocuk aşırı duyarlılık kavramını tanımlamak yerinde olacaktır.

1.4. Aşırı Duyarlılık

Özel yetenekli çocukların bir diğer özelliği olan; Dabrowski'nin aşırı duyarlılık kavramı çok önemlidir. Dabrowski beş farklı alanda aşırı duyarlılığı tanımlamıştır. Bunlar

 İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ	TEZ ÖNERİ FORMU	Doküman No	İNÜ-KYS-FRM-159
		Yayın Tarihi	19.08.2019
		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	
		Sayfa No	17 / 1

duyusal, psikomotor, duygusal, zihinsel, duyuşsal ve imgesel alanlardır. Dabrowskinin bu kavramına göre düşünce ve duygular arasındaki ilişki, hayal gücündeki farklılık ile ahlaki duygusal hassasiyet, özel yetenekli bireylerin dış dünya ile daha güçlü iletişim kurmalarına neden olmaktadır (Saranlı ve Metin, 2012) . Psikomotor alanda aşırı duyarlılığı olan özel yetenekli bireyler diğer aşırı duyarlılık alanlarına nazaran toplum tarafından daha kolay anlaşılır. Psikomotor alanda aşırı duyarlılığı olan özel yetenekli bireyler sürekli hareket hali, dürtüsellik ve enerji içerisinde olurlar. Psikomotor alanda aşırı duyarlılığa sahip olan bireylerin DEHB olan bireylerden farkı hareket etmeyi sevmeleridir. DEHB sahip olan bireyler ise hareket etmeyi bırakamazlar (Çetin, 2019). İmgesel alanda aşırı duyarlılığa sahip olan bireyler ise sözlü ifadelerde metafor kullanabilen, güçlü bir şekilde görselleştirme yapabilen ve yaratıcılığı yüksek olan bireyler olarak tanımlanabilir (Winkler ve Vught, 2016). Duyusal aşırı duyarlılık ise, yüksek duyuşsal zevk olarak tanımlanabilir. Lüks ve konfor arzusu, ilgi ve beğenilme isteği, bunun yanı sıra dokunma, tatma ve koklama gibi basit durumlarda duyuşsal zevkler arasında yer alır. Zihinsel aşırı duyarlılığa sahip olan bireyler ise bilgiyi arama, keşfetme, gözlemlene isteğine sahiptirler. Fakat bu durum zeka ile karıştırılmamalıdır. Zira zekâ matematiksel işlemleri yapabilmek ise, zihinsel aşırı duyarlılık bu işlemleri yapma ilgisinin yüksek düzeyde olması olarak betimlenir. Duygusal aşırı duyarlılığa sahip olan bireyler ise insanlara çevredeki nesnelere ya da yaşadığı yere olan bağlılığı ya da kendisi ile olan ilişkisi olarak tanımlanabilir. Özellikleri arasında, ölüm ile ilgili endişeler, merhamet, sorumluluk duygusu, başkaları için endişelenme gibi özellikler yer alır.

Aşırı duyarlılık ile ilgili literatürü incelediğimizde ise, kişilik üzerinde yapılan çalışmalarda, iki ya da üç alt boyutta aşırı duyarlı olan bireylerin deneyimi açıklığını daha yüksek olduğu görülmüştür (Gallagher, 2021). Bununla birlikte aşırı duyarlı yüksek olan bireylerin nevrotik alanda daha düşük puan aldıkları fakat dışa dönüklük puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür (Limond ve ark., 2014).

Zihinsel yetenek aşırı duyarlılığı pozitif yönde anlamlı derecede yordamakta olduğu görülmüştür (Pethö, 2020; Bont, Donche ve Petegem, 2020). Ayrıca zihinsel aşırı duyarlılık alt boyutu ve öğrenme arasında da güçlü bir ilişki bulunmuştur (Bont ve Petegem, 2017).

 İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ	TEZ ÖNERİ FORMU	Doküman No	İNÜ-KYS-FRM-159
		Yayın Tarihi	19.08.2019
		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	
		Sayfa No	18 / 1

Başka bir araştırmada ise, entelektüellik ve aşırı duyarlılık arasında düşük düzeyde bir ilişki saptanmıştır (Bont ve ark., 2019). Diğer yandan mükemmeliyetçilik ile arasında ise yüksek düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur (Mofield ve Peters, 2016; Razak ve ark. 2021). Kadın müzisyenler duygusal imgesel ve zihinsel aşırı duyarlılık alt boyutlarında daha yüksek puan alırken erkek müzisyenler ise duygusal ve duygusal aşırı duyarlılık da müzisyen olmayanlara göre anlamlı derecede daha yüksek puan almışlardır (Martowska ve Romanowicz, 2020). Yaratıcılık ve imgesel aşırı duyarlılık arasında yüksek düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur (He, Wong ve Chan 2017; Yakmacı-Güzel ve Akarsu, 2007). Duygusal ve zihinsel aşırı duyarlılığı yüksek olan bireylerin ise duygusal zeka puanları, öznel iyi oluşları, duygusal profil puanları daha yüksek olurken (Perrone-McGovern ve Beduna, 2016; Carman, 2015), duygu düzenleme becerileri ise daha düşüktür (Perrone-McGovern ve ark., 2015).

Cinsiyet değişkeni üzerindeki üzerinde yapılan çalışmalarda erkeklerin psikomotor imgesel ve zihinsel aşırı duyarlılık ortalamaların kadınlara göre daha yüksek olduğu, (He ve Wong 2014; Treat. 2006; Bouchet ve Falk 2015; Bont ve Petegem 2015; Piirto ve Frass 2012), kadınların duygusal ve duygusal aşırı uyarlanabilirlik konusunda erkeklerden anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları görülmüştür (Bouchet ve Falk 2015; Treat 2006; ; Wirthwein ve ark., 2011; Siu 2010; Bont ve Petegem 2015). Ayrıca androjen erkek ve kadınların aşırı duyarlılık puanları erkeksi ve kadınsı bireylere göre daha yüksek olduğu gözlenmiştir (Miller ve ark., 2008). Ayrıca birçok çalışmada da özel yetenekli bireylerin, özel yetenekli olmayan bireylere göre aşırı duyarlılıklarını anlamlı derecede daha yüksek olduğu görülmüştür (Wirthwein ve Rost 2011).

1.5. Araştırmanın Önemi

Özel bireylerle ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde, 21. yy da araştırmalar ve kaynakların farklı değişkenler ile yapıldığı ve alan yazında ivmeli bir şekilde artış gösterdiği ile karşılaşmaktayız. Özel yetenekli bireylerin kişilik özellikleri, aile algısı, yaratıcılık, mükemmeliyetçilik, duygu düzenleme ve yaşam doyumu, cinsiyet, zeka puanı, benlik, motivasyon ve liderlik gibi özellikleri ile ilgileri araştırmaların yoğunlukta olduğunu gözlemlemekteyiz. Bununla birlikte özel yetenekli bireylerin önemli bir özelliği olan aşırı

 İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ	TEZ ÖNERİ FORMU	Doküman No	İNÜ-KYS-FRM-159
		Yayın Tarihi	19.08.2019
		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	
		Sayfa No	19 / 1

duyarlılık hakkında literatür oldukça sınırlıdır. Aşırı duyarlılık daha kolay incinme, eleştiriye karşı tepkiyi, daha merhametli olmayı, dokunmaya, fiziksel tepkilere hatta ısı ve gürültüye de tepki vermeyi içerir. (Oğurlu ve Yaman, 2010). Doğru yönlendirildiğinde büyük işler başarma potansiyeli yüksek olan bu çocuklar için aşırı duyarlılık alanlarının belirlenip geliştirilmesi ve performanslarını en etkin şekilde kullanabilmeleri açısından önemlidir. Yapacağımız çalışmanın yeteneklerini en etkin kullanabilmeleri adına özel yetenekli bireylerin aşırı duyarlılık alanlarını belirlemeye yönelik ileride yapılacak olan araştırmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.6. Problem ve alt problemler

Bu araştırma kapsamında özel yetenekli bireylerin aşırı duyarlılık profilleri incelenecek ve ölçek geliştirme çalışması yapılacaktır. Buna bağlı olarak araştırmanın alt problemleri aşağıda belirtilmiştir.

1. Özel yetenekli bireylerin psikomotor aşırı duyarlılık puanları cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
2. Özel yetenekli bireylerin zihinsel aşırı duyarlılık puanları cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
3. Özel yetenekli bireylerin duyuşal aşırı duyarlılık puanları cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
4. Özel yetenekli bireylerin duygusal aşırı duyarlılık puanları cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
5. Özel yetenekli bireylerin imgesel aşırı duyarlılık puanları cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
6. Özel yetenekli bireylerin psikomotor aşırı duyarlılık puanları sınıf düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
7. Özel yetenekli bireylerin zihinsel aşırı duyarlılık puanları sınıf düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
8. Özel yetenekli bireylerin duyuşal aşırı duyarlılık puanları sınıf düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

	TEZ ÖNERİ FORMU	Doküman No	İNÜ-KYS-FRM-159
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ		Yayın Tarihi	19.08.2019
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	
		Sayfa No	20 / 1

9. Özel yetenekli bireylerin duygusal aşırı duyarlılık puanları sınıf düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
10. Özel yetenekli bireylerin imgesel aşırı duyarlılık puanları sınıf düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

1.7. Sayıltı ve sınırlılıklar

- Araştırmaya katılan özel yetenekli olan ve olmayan öğrencilerin veri toplama araçlarına içtenlikle ve doğru cevap verdikleri varsayılmıştır.
- Bu araştırmanın örneklemini, araştırmacının ulaşabildiği illerde 2024-2025 yılında eğitimine BİLSEM’de devam eden ve etmeyen öğrenciler ile sınırlıdır.
- Araştırmada öğrenciler tarafından cevaplanan envanterin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

1.8. Tanım

Özel Yetenekli: Genel ve/veya özel yetenekleri açısından, yaşıtlarına göre yüksek düzeyde performans gösterdiği, konunun uzmanları tarafından belirlenmiş kişilerdir. Yeteneklerini geliştirmede, normal eğitim programlarının yetersiz kaldığı, kendi ilgi ve yetenekleri doğrultusunda farklılaştırılmış programlara ihtiyaç duyan gruptur (Bilim ve Sanat Merkezi Yönergesi, 2001).

Aşırı Duyarlılık: Aşırı duyarlılık, psikomotor, duyumsal, imgesel, zihinsel ve duygusal alanların herhangi birinde ya da bir kaçında uyaranlara karşı doğuştan aşırı hassaslık anlamına gelmektedir (Piechowski, 1997).

BİLSEM: Bilim ve sanat merkezlerinin kısaltmasıdır. Bilsem ülkemizde özel yetenekli öğrencilerin yeteneklerini fark etmelerini ve geliştirmelerini amaçlar. Bilsem, Örgün eğitime ek olarak destekleyici bir eğitim sürecini inşa eder. Öğrenciler, okul saatlerinin dışında eğitim alarak yetenekli oldukları alanlarda kendini geliştirme fırsatı bulurlar. (BİLSEM Öğrenci Tanılama ve Yerleştirme Kılavuzu, 2023).

 İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ	TEZ ÖNERİ FORMU	Doküman No	İNÜ-KYS-FRM-159
		Yayın Tarihi	19.08.2019
		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	
		Sayfa No	21 / 1

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizinde kullanılacak istatistiksel yöntem ve teknikler ve çalışma planı ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Özel yetenekleri öğrencilerin aşırı duyarlılık profillerini farklı değişkenler açısından incelemek amacıyla ölçek uyarlama sürecinin yer alacağı bu araştırmada nicel araştırma türlerinden biri olan nedensel karşılaştırma yöntemi kullanılacaktır. Nedensel karşılaştırma yöntemi ortaya çıkmış ya da daha önceden gerçekleşmiş bir durumun ya da olayın nedenlerini, bu nedenleri etkileyen bağımlı ve bağımsız değişkenlerin incelenmesi amacıyla eğitim bilimleri alanında sıklıkla kullanılan bir araştırma türüdür (Köksal, 2017). Bu kapsamda araştırmada özel yetenekli öğrencilerin aşırı duyarlılığa ilişkin beş farklı profili (psikomotor, duyuşsal, imgesel, duygusal ve zihinsel) cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenleri açısından ele alınacaktır.

2.2. Evren ve örneklem

Araştırmanın hedef evreni, Türkiye genelinde Bilim ve Sanat Merkezlerinde (BİLSEM) öğrenim görmekte olan, ortaokul ve lise düzeyinde özel yetenekli olarak tanımlanmış öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmanın ulaşılabilir evreni, Türkiye'nin yedi coğrafi bölgesinde yer alan ve araştırmaya erişim izni alınan illerdeki BİLSEM'lerde öğrenim görmekte olan özel yetenekli öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmanın örnekleme, Türkiye'nin yedi coğrafi bölgesini temsilen seçilen ve farklı sosyo-kültürel özelliklere sahip illerdeki BİLSEM'lerde öğrenim gören, ortaokul 8. sınıf ile lise (9, 10, 11 ve 12. sınıf) düzeyindeki, araştırmaya gönüllü olarak katılım gösteren öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırma kapsamına alınan iller, Türkiye'nin yedi coğrafi bölgesini temsilen farklı sosyo-demografik özellikler göstermesi, BİLSEM sayısı ve öğrenci yoğunluğu dikkate alınarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda örneklem, bölgesel çeşitliliği sağlayacak şekilde farklı illerden oluşturulmuştur. Örneklem seçiminde, araştırmanın farklı illerde yürütülecek olması ve uygulama sürecinde zaman ve erişim sınırlılıklarının bulunması nedeniyle uygun örnekleme

 İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ	TEZ ÖNERİ FORMU	Doküman No	İNÜ-KYS-FRM-159
		Yayın Tarihi	19.08.2019
		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	
		Sayfa No	22 / 1

yöntemi kullanılmıştır. Uygun örnekleme yöntemi, geniş örneklemlere ulaşmayı hedefleyen ve uygulama kolaylığı sağlayan nicel araştırmalarda sıklıkla tercih edilmektedir (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2012). Araştırmada ölçek uyarlama çalışması yapılacağından, geçerlik ve güvenirlik analizlerinin sağlıklı biçimde gerçekleştirilebilmesi için yeterli büyüklükte bir örnekleme ulaşılması hedeflenmiştir. Alan yazında ölçek uyarlama çalışmalarında, faktör analizi ve güvenirlik hesaplamaları için örneklem büyüklüğünün madde sayısının en az 5–10 katı olması önerilmektedir (Koyuncu ve Kılıç, 2019). Nicel araştırmalarda evreni temsil eden örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde güven düzeyi ve hata payı dikkate alınmaktadır. Bu araştırmada, %95 güven düzeyi ve $\pm\%5$ hata payı esas alınarak örneklem büyüklüğü belirlenmiştir. Bu doğrultuda belirlenen 500 kişilik örneklem, araştırmanın hedef evrenini temsil etme gücüne sahip olduğu ve ölçek uyarlama çalışmaları için gerekli istatistiksel yeterliliği sağladığı değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda araştırmada, ortaokul 8. sınıf ve lise (9, 10, 11 ve 12. sınıf) düzeylerinde olmak üzere toplam 500 öğrenciye ulaşılması planlanmıştır. Belirlenen örneklem büyüklüğünün, evreni temsil etme gücüne sahip olduğu ve ölçeğin geçerlik ve güvenirlik analizleri için yeterli olduğu değerlendirilmektedir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak özel yetenekli öğrencilerin aşırı duyarlılık profillerinin incelenmesi amacıyla orijinali Falk ve arkadaşları (1999) tarafından geliştirilen ve araştırmacı tarafından Türkçe'ye uyarlanacak olan “Overexcitability Questionnaire II (OEQ II) [Aşırı Duyarlılık Ölçeği II (ADÖ II)]”nin kullanılması planlanmaktadır. Ayrıca katılımcıların cinsiyet, özel sınıf düzeyi gibi demografik özelliklerini belirlemek amacıyla da araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu kullanılacaktır. Araştırmada sürecinde asıl uygulama öncesinde öncelikle OEQ II ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanarak geçerlilik ve güvenirliğinin test edilmesi amacıyla pilot uygulama gerçekleştirilecektir. “Overexcitability Questionnaire II (OEQ II)” beş farklı aşırı duyarlılık profiline (psikomotor, duygusal, imgesel, duygusal ve zihinsel) ilişkin toplam 50 maddeden oluşan beşli likert tipinde bir ölçektir. Bu kapsamda ölçek uyarlama sürecinde ilk olarak maddeler araştırmacı tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Ardından kapsam ve görünüş geçerliliğinin sağlanması amacıyla 2’si İngiliz Dili Eğitimi ve 3’ü Özel Yetenekliler Eğitimi alanında olmak üzere 5 farklı uzmandan görüş

 İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ	TEZ ÖNERİ FORMU	Doküman No	İNÜ-KYS-FRM-159
		Yayın Tarihi	19.08.2019
		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	
		Sayfa No	23 / 1

alınmıştır. Uzmanlar arasındaki görüş uyumluluğu derecesinin belirlenmesinde Davis (1992) tekniği kullanılmış olup kapsam geçerlilik indeksi 0.97 olarak elde edilerek uyum ölçütünün sağlandığı gözlemlenmiştir. Sonuç olarak ölçek düzeltme ve öneriler neticesinde pilot uygulama için hazır hale getirilmiştir. Pilot uygulama sürecinde elde edilen verilerle ölçeğin geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları gerçekleştirilecek ve elde edilen sonuçlara göre asıl uygulama için son düzeltmeler yapılacaktır.

2.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılacak ölçek, pilot uygulama sürecinde elde edilen verilerle gerçekleştirilen geçerlik ve güvenirlik çalışmalarından sonra son hâlini alacaktır. Pilot uygulama sırasında karşılaşılan sorunlar belirlenerek gerekli düzenlemeler yapılacak ve ölçek araştırmacı tarafından esas uygulama için tamamen hazır hâle getirilecektir.

Asıl uygulama sürecinde verilerin toplanması araştırmacı tarafından yüz yüze gerçekleştirilecektir. Araştırmada kullanılacak örneklem; özel yetenekli 8., 9., 10., 11. ve 12. sınıf öğrencilerinden oluşacaktır. Veri toplama sürecinde velilere aydınlatılmış onam formları ulaştırılarak gönüllü katılım sağlanacaktır. Veri toplama işlemleri, öğrencilerin ders programlarını aksatmayacak şekilde planlanmış bir takvim doğrultusunda yürütülecektir. Her katılımcı ile tek oturumluk uygulama yapılacak ve ölçeğin doldurulması yaklaşık 10–15 dakika sürecektir. Uygulama sırasında araştırmacı, yönergelerin doğru anlaşılması için gerekli açıklamaları yapacak; ancak öğrenci yanıtlarını etkilemeyecek bir mesafede bulunacaktır.

Bu süreç;

- okullarla iletişime geçilmesi,
- onamların toplanması,
- ölçeğin uygulanması,
- eksik doldurulan formların kontrolü ve tamamlanması

aşamalarını içermektedir.

 İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ	TEZ ÖNERİ FORMU	Doküman No	İNÜ-KYS-FRM-159
		Yayın Tarihi	19.08.2019
		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	
		Sayfa No	24 / 1

Uygulama sonunda elde edilen ölçek formları araştırmacı tarafından güvenli şekilde saklanacak ve yalnızca bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Öğrencilerden hiçbir kimlik bilgisi (isim, TC kimlik numarası vb.) alınmayacak, tüm veriler anonim olarak kodlanacaktır. Bu şekilde toplanan veriler araştırmanın veri setini oluşturacaktır.

2.5. Verilerin Analizi

Araştırmada özel yetenekli 8, 9, 10, 11 ve 12. Sınıf düzeyindeki öğrencilerin aşırı duyarlılık profillerinin farklı değişkenler açısından incelemek amacıyla Türkçe'ye uyarlanan ölçme aracından gerek pilot gerekse asıl uygulama sürecinde elde edilen verilerin analizinde nicel yöntemlerden faydalanılacaktır. OEQ II ölçeğinin geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları ve araştırma problemleri doğrultusundaki çıkarımsal istatistik analizleri için AMOS21, LISREL 8.7 ve SPSS27 paket programlarından yararlanılacaktır. Araştırmada verilerin analiz sürecinde bağımlı değişken olarak birden fazla aşırı duyarlılık profili cinsiyet ve sınıf düzeyi gibi bağımsız değişkenler açısından inceleneceği için çok varsayımları sağlaması halinde değişkenli varyans analizi (MANOVA) kullanılması planlanmaktadır. MANOVA uygulayabilmek için veri setine ilişkin gerekli varsayımlar: varyansların homojenliği, çok değişkenli normallik, çoklu doğrusal bağlantının olmaması ve varyans-kovaryans matrislerinin homojenliği şeklindedir (Pallant, 2005). Ayrıca istatistiksel açıdan farklılıkların gözlemlendiği gruplarda daha derinlemesine bilgi edinmek amacıyla Post-Hoc testleri kullanılacaktır. Varsayımlar karşılanmadığı takdirde ise parametrik olmayan varyans analizi tekniklerine başvurulacaktır.

3. ÇALIŞMA PLANI

Yapılacak bu çalışmada; literatür taraması, verilerin toplanması, verilerin analizi ve verilerin raporlanması aşamaları aşağıdaki tabloda belirtildiği gibi planlanmaktadır.

Süre ve Çalışma Takvimi (I)

Sıra	Yapılacak İş	Planlanan	
		Başlama Tarihi ** (Ay/Yıl)	Bitirme Tarihi (Ay/Yıl)

 İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ	TEZ ÖNERİ FORMU	Doküman No	İNÜ-KYS-FRM-159
		Yayın Tarihi	19.08.2019
		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	
		Sayfa No	25 / 1

1.	Literatür Tarama	Eylül/2024	Şubat/2025
2.	Veri Toplama Aracının Türkçe'ye Çevrilmesi ve Uzman Görüşüne Başvurma	Eylül/2025	Kasım/2025
3.	Verilerin Toplanması	Şubat/2026	Haziran/2026

Süre ve Çalışma Takvimi (II)

Sıra	Yapılacak İş	Planlanan	
		Başlama Tarihi ** (Ay/Yıl)	Bitirme Tarihi (Ay/Yıl)
1.	Verilerin Analizi	Mayıs/2026	Haziran/2026
2.	Verilerin Raporlanması	Haziran/2026	Temmuz/2026

KAYNAKÇA

- Akdoğan, E. M., Koçak, G., & Subaşı, M. (2017). Özel Yetenekli Çocukların Belirlenmesinde Okul Öncesi Öğretmenlerinin Görüşleri. *Eğitim Ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori Ve Uygulama*, 8(16), 2-22.
- Ataman, A. (2000). Aileler ve Öğretmenler Üstün Zekalı Çocuklara Nasıl Yardımcı Olabilir. Özel Eğitimde Aile Sempozyumu. Ankara. MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Sf:123-134.
- Bahtiyar, M., & Şahin, F. (2017). Üstün yetenekli öğrencilerin rehberlik gereksinimi. *SDU International Journal of Educational Studies*, 4(2), 140-154.
- Bildiren, A. (2011). Üstün yetenekli çocuklar: aileler ve öğretmenler için bir kılavuz (2. Baskı). İstanbul, Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.
- Bildiren, A., & Uzun, M. (2007). An identification study for gifted students. *PAMUKKALE UNIVERSİTESİ EĞİTİM FAKULTESİ DERGİSİ-PAMUKKALE UNIVERSITY JOURNAL OF EDUCATION*, (22), 31-39.

 İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ	TEZ ÖNERİ FORMU	Doküman No	İNÜ-KYS-FRM-159
		Yayın Tarihi	19.08.2019
		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	
		Sayfa No	26 / 1

- Bouchet, N., & Falk, R. F. (2001). The relationship among giftedness, gender, and overexcitability. *Gifted Child Quarterly*, 45(4), 260-267.
- Buket Yakmaci-Guzel & Fusun Akarsu (2006) Comparing overexcitabilities of gifted and non-gifted 10th grade students in Turkey, *High Ability Studies*, 17:1, 43-56,
- Carman, C. A. (2015). Adding personality to gifted identification: Relationships among traditional and personality-based constructs. *Journal of Advanced Academics*, 22(3), 412-446.
- Clark, B. (2006). International and comparative issues in educating gifted students. In *Diversity in gifted education* (pp. 287-292). Routledge.
- Coşar Cigerci, Z. (2006). *Üstün yetenekli olan ve olmayan ergenlerde benlik saygısı, başkalarının algılaması ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiler*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Cutts, N. E. and Moseley, N. (2004). Education of gifted and talented children (İsmail Ersevim, Translator.). İstanbul: Özgür Publications.
- Çetin, A. (2019). Dikkat Eksikliği, Hiperaktivite Bozukluğu Ve Üstün Yetenekliliğe İlişkin Ayırıcı Davranışlar. *Proceeding E-Book*, 27.
- Dağlıoğlu, H. E., & Alemdar, M. (2010). Üstün yetenekli bir çocuğun ebeveyni olmak. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(3), 849-860.
- Davis, L. L. (1992). Instrument review: Getting the most from a panel of experts. *Applied Nursing Research*, 5, 194-197.
- De Bondt N and Van Petegem P. (2015) Psychometric Evaluation of the Overexcitability Questionnaire-Two Applying Bayesian Structural Equation Modeling (BSEM) and Multiple-Group BSEM-Based Alignment with Approximate Measurement Invariance. *Front. Psychol.*
- De Bondt, N., & Van Petegem, P. (2017). Emphasis on emotions in student learning: Analyzing relationships between overexcitabilities and the learning approach using Bayesian MIMIC modeling. *High Ability Studies*, 28(2), 225-248.

 İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ	TEZ ÖNERİ FORMU	Doküman No	İNÜ-KYS-FRM-159
		Yayın Tarihi	19.08.2019
		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	
		Sayfa No	27 / 1

- De Bondt, N., Donche, V., & Van Petegem, P. (2020). Are contextual rather than personal factors at the basis of an anti-school culture? A Bayesian analysis of differences in intelligence, overexcitability, and learning patterns between (former) lower and higher-track students. *Social psychology of education*, 23(6), 1627-1657.
- De Bont, N., De Maeyer, S., Donche, V., & Van Petegem, P. (2001). A rationale for including overexcitability in talent research beyond the FFM-personality dimensions. *High Ability Studies*, 32(1), 1-26.
- Frankel, J., Wallen, N., & Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education* (8th ed.). Boston: McGraw Hill.
- Freeman, J. (2001). Mentoring gifted pupils: an international view. *Educating Able Children*, 5, 6-12.
- Gallagher, S. (2022). Openness to experience and overexcitabilities in a sample of highly gifted middle school students. *Gifted Education International*, 38(2), 194-228.
- Güçin, G., & Oruç, Ş. (2015). Türkiye’de üstün yetenekliler ve üstün zekâlılar alanında yapılmış akademik çalışmaların çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Adıyaman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(2).
- Harrison, C. (2004). Giftedness in early childhood: The search for complexity and connection. *Roeper Review*, 26(2), 78-84.
- He, W. J., & Wong, W. C. (2014). Greater male variability in overexcitabilities: Domain-specific patterns. *Personality and Individual Differences*, 66, 27-32.
- He, W. J., Wong, W. C., & Chan, M. K. (2017). Overexcitabilities as important psychological attributes of creativity: A Dabrowskian perspective. *Thinking Skills and Creativity*, 25, 27–35.
- Hull, D. F. (1996). *Relationship of Self-efficacy and Dabrowski Overexcitabilities* (Doctoral dissertation, Oklahoma State University).
- Jackson, P. S., Moyle, V. F., & Piechowski, M. M. (2009). Emotional life and psychotherapy of the gifted in light of Dabrowski’s theory. *International handbook on giftedness*, 437-465.

	TEZ ÖNERİ FORMU	Doküman No	İNÜ-KYS-FRM-159
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ		Yayın Tarihi	19.08.2019
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	
		Sayfa No	28 / 1

Karadag, F., Karabey, B., & Pfeiffer, S. (2016). Identifying Gifted Preschoolers in Turkey: The Reliability and Validity of the Turkish-Translated Version of the GRS-Preschool/Kindergarten Form. *Journal of Education and Training Studies*, 4(10), 8-16.

Kontas, H. Yağcı, E. (2016). *BILSEM öğretmenlerinin program geliştirme ihtiyaçlarına ilişkin geliştirilen gramın etkililiği*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 16(3), 902-923

Koyuncu, İ., & Kılıç, A. F. (2019). Açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizlerinin kullanımı: Bir doküman incelemesi. *Eğitim ve Bilim*, 44(198).

Köksal, O. (Ed.). (2017). *Eğitimde Araştırma Yöntemleri*. Eğitim Yayınevi.

Limont, W., Dreszer-Drogorób, J., Bedyńska, S., Śliwińska, K., & Jastrzębska, D. (2014). ‘Old wine in new bottles’? Relationships between overexcitabilities, the Big Five personality traits and giftedness in adolescents. *Personality and Individual Differences*, 69, 199-204..

Martowska, K., & Romanowicz, M. (2020). Overexcitability profile among university students at music-focused institutions. *Roeper Review*, 42(4), 271-280.

MEB, (2001). *Bilim Ve Sanat Merkezleri Yönergesi*.
https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_10/07031350_bilsem_yonergesi.pdf

MEB, (2020). Bilim ve Sanat Merkezleri Güçleniyor. <https://www.meb.gov.tr/bilim-ve-sa->

MEB, (2023). *Bilim Ve Sanat Merkezleri Öğrenci Tanılama Ve Yerleştirme Kılavuzu*. Özel Eğitim Ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü 2023-2024.

Miller, N. B. & Silverman, L. K. (1987) Levels of personality development, *Roeper Review*, 9, 221–225.

Miller, N. B., Silverman, L. K., & Falk, R. F. (1995). Emotional development, intellectual ability, and gender. *Journal for the Education of the Gifted*, 18(1), 20-38.

Milli Eğitim Bakanlığı (2013). Millî Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi. Tebliğler Dergisi.

 İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ	TEZ ÖNERİ FORMU	Doküman No	İNÜ-KYS-FRM-159
		Yayın Tarihi	19.08.2019
		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	
		Sayfa No	29 / 1

Mofield, E. L., & Parker Peters, M. (2015). The relationship between perfectionism and overexcitabilities in gifted adolescents. *Journal for the Education of the Gifted*, 38(4), 405-427.

Olgun Kaval, N. (2014). Üstün yetenekli ve normal çocukların ebeveyn kabul red ebeveyn tutumu ve sosyal destek algıları ile yaşadıkları psikolojik güçlükler arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Ogurlu, Ü., & Yaman, Y. (2013). Guidance needs of gifted and talented children's parents. *TALENT*, 3(2), 81-94.

Özbey, N. (2024). BİLSEM Yönergesinin Eğitim ve Öğretim Sürecindeki Rolünün Değerlendirilmesi. *Uluslararası Ders Kitapları ve Eğitim Materyalleri Dergisi*, 7(1), 28-47.

Özer, M. (2021). Türkiye'de özel yeteneklilere yetenek geliştirme desteğinde bilim ve sanat merkezleri: Mevcut durum ve iyileştirme alanları. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 17(33), 727-749.

Pallant, J. (2005). *SPSS survival manual: A step by step guide to data analysis using SPSS for Windows*. Sydney: Allen-Unwin.

Perrone-McGovern, K. M., Simon-Dack, S. L., Beduna, K. N., Williams, C. C., & Esche, A. M. (2015). Emotions, cognitions, and well-being: The role of perfectionism, emotional overexcitability, and emotion regulation. *Journal for the Education of the Gifted*, 38(4), 343-357.

Pethö, T. (2022). Types of Overexcitability in Intellectually Gifted Adolescent Students in Slovakia. *Društvena istraživanja-Časopis za opća društvena pitanja*, 31(1), 1-17.

Piechowski M. M.(2009) The inner world of the young and bright. T.Cross ve D. Ambrose (Ed.) *Morality, ethics, and gifted minds*, (pp.177-195). New York: Springer Verlag.

Piechowski, M. M. (1979) Developmental potential, in: N. Colangelo & R. T. Zaffrann (Eds) *New voices in counseling the gifted* (Dubuque, IA, Kendal/Hunt), 25–57.

Piirto, J., Montgomery, D., & May, J. (2008). A comparison of Dabrowski's overexcitabilities by gender for American and Korean high school gifted students. *High Ability Studies*, 19(2), 141-153.

 İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ	TEZ ÖNERİ FORMU	Doküman No	İNÜ-KYS-FRM-159
		Yayın Tarihi	19.08.2019
		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	
		Sayfa No	30 / 1

- Razak, A. Z. A., Bakar, A. Y. A., Surat, S., & Majid, R. A. (2021). Perfectionism and overexcitability: Uniqueness or lack of socioemotional development of gifted and talented students?. *J. Legal Ethical & Regul. Issues*, 24, 1.
- Saranlı, A. G., & Metin, N. (2012). Social-emotional problems observed in gifted children. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 45(1), 139-164.
- Silverman, L. K. (1993). *Counseling the gifted and talented*. Love Publishing Co., 1777 South Bellaire St., Denver, CO 80222.
- Silverman, L. K. (2009). My love affair with Dabrowski's theory: A personal odyssey. *Roeper Review*, 31(3), 141-149.
- Siu, A. F. (2010). Comparing overexcitabilities of gifted and non-gifted school children in Hong Kong: Does culture make a difference?. *Asia Pacific Journal of Education*, 30(1), 71-83.
- Sumreungwong, U. (2003). Preservice elementary teachers' attitudes toward the characteristics and needs of gifted children. University of Northern Colorado, Greeley, Colorado.a
- Tannenbaum, A. J. (2003). Nature and nurture of giftedness. In N. Colangelo & G. A. Davis (Eds.) *Handbook of gifted education* (3rd edition) (pp. 45-59). Boston: Allyn and Bacon.
- Tarhan, S., & Kılıç, Ş. (2014). Identification of gifted and talented student and models in Turkey. *Journal of gifted education research*, 2(2), 27-43.
- Treat, A. R. (2006). Overexcitability in gifted sexually diverse populations. *Journal of Secondary Gifted Education*, 17(4), 244-257.
- Winkler, D., & Voight, A. (2016). Giftedness and overexcitability: Investigating the relationship using meta-analysis. *Gifted Child Quarterly*, 60(4), 243-257.
- Wirthwein, L., & Rost, D. H. (2011). Focussing on overexcitabilities: Studies with intellectually gifted and academically talented adults. *Personality and Individual Differences*, 51(3), 337-342.
- Yılmaz, M. & Yılmaz, T. 2021. Yönetici ve öğretmenler gözünden Bilsem'lerde verilen eğitimlerin kritiği. *International Review of Economics and Management*, 9(1), 1-27.

 İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ	TEZ ÖNERİ FORMU	Doküman No	İNÜ-KYS-FRM-159
		Yayın Tarihi	19.08.2019
		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	
		Sayfa No	31 / 1